

Eligiusz Małolepszy*
Teresa Drozdek-Małolepsza**

Z ZAGADNIEŃ AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ, ZDROWIA, PROMOCJI ZDROWIA I HIGIENY NA WSI W POLSCE DO 1939 ROKU

Celem pracy jest przedstawienie zagadnień aktywności fizycznej, zdrowia, promocji zdrowia i higieny na wsi w Polsce w okresie do 1939 r. Dziedziny te realizowano w okresie zaborów, a przede wszystkim w Polsce okresu międzywojennego. Problematyka ta była obecna m.in. w zakresie działalności struktur organizacyjnych wychowania fizycznego i sportu, organizacjach i stowarzyszeniach sportowych, społecznych, a także wiejskich organizacjach młodzieżowych, szkolnictwie rolniczym, Wiejskich Uniwersytetach Ludowych oraz w prasie o zasięgu ogólnopolskim i regionalnym. Spośród tytułów prasowych, najwięcej informacji pochodziło z prasy wiejskich organizacji młodzieżowych. W okresie międzywojennym znacząca część społeczeństwa Polski mieszkała na wsi – około od 70% do 75%.

Warto podkreślić, iż w Polsce w okresie międzywojennym przeprowadzono dziewięć Zjazdów Higienistów Polskich: w latach 1924, 1926-1929, 1931, 1935 i 1938 (Demel 2000, s. 131-145; Drozdek-Małolepsza 2014, s. 235). W tym okresie nastąpił rozwój działalności w zakresie aktywności fizycznej, promocji zdrowia i higieny.

W pracy zastosowano następujące metody badawcze: analiza źródeł historycznych, metoda syntezy, indukcji, dedukcji oraz metodę porównawczą. Wyszukiwano następujące problemy (pytania) badawcze:

***Eligiusz Małolepszy** – doktor habilitowany nauk o kulturze fizycznej, profesor nadzwyczajny, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie; zainteresowania naukowe: kultura fizyczna i turystyka na wsi w Polsce w XX i XXI w., kultura fizyczna i turystyka na Wołyniu w latach 1921-1939; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2373-6048>; e-mail: e.malolepszy@ujd.edu.pl

****Teresa Drozdek-Małolepsza** – doktor nauk o kulturze fizycznej, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie; zainteresowania naukowe: sport kobiet w Polsce w latach 1918-1939, kultura fizyczna i turystyka na Wołyniu w latach 1921-1939; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0482-9655>; e-mail: t.drozdek-malolepsza@ujd.edu.pl

1. Jakie zagadnienia z zakresu aktywności fizycznej, zdrowia, promocji zdrowia i higieny podejmowano na wsi w Polsce do 1939 r.?
2. Jakie instytucje i organizacje realizowały problematykę zdrowia, promocji zdrowia i higieny na wsi w Polsce do 1939 r.?

Zagadnienia aktywności fizycznej, zdrowia, higieny były przedmiotem obrad plenarnych Rady Naukowej Wychowania Fizycznego (RNWF). Rada Naukowa Wychowania Fizycznego była ciałem opiniodawczym, doradczym Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego (PUWFiPW), który został powołany w 1927 r. (Dudek 2004, s. 101). W trakcie V Plenarnego Posiedzenia RNWF, przeprowadzonego w dniu 12 grudnia 1936 r. poruszono problematykę aktywności fizycznej na wsi. Członkini Rady – Z. Zabawska-Domosławska, biorąc głos w dyskusji, odniosła się do realizacji wychowania fizycznego w szkolnictwie zawodowym oraz uważała, że w realizacji kultury fizycznej na wsi powinna być nawiązana współpraca z Kołami Gospodyń Wiejskich, „które propagują na terenie wsi zasady higieny osobistej i kultury życia codziennego”. W ten sposób kobieta wiejska otrzymałaby wiedzę praktyczną, a „nie teorię w postaci pogadanek i odczytów” (Małolepszy 2005, s. 63; Małolepszy, Drozdek-Małolepsza 2008, s. 50). Był to niezwykle cenny głos w dyskusji, gdyż dotyczył problemów wychowania zdrowotnego i higieny mieszkańców wsi, jak również poruszał rolę, jaką mogły odegrać kobiety w propagowaniu i upowszechnianiu tych dziedzin.

W ramach struktur administracyjnych PUWFiPW powołano Wojewódzkie, Powiatowe i Gminne Komitety Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego. Wśród zadań ujętych w działalności Gminnego Komitetu Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego (GKW-FiPW) znalazła się kwestia organizowania opieki lekarskiej w dziedzinach wychowania fizycznego i sportu (Małolepszy 2005, s. 64).

Począwszy od 1927 r. do programów szkół średnich ogólnokształcących wprowadzono zajęcia z higieny, w wymiarze 1 godz. tygodniowo, prowadzonej przez lekarza szkolnego („Start” 1927, nr 17, s. 11). Program przewidywał realizację następujących zagadnień: higiena oddychania, higiena odżywiania, higiena mieszkań, hartowanie, higiena ćwiczeń cielesnych, higiena pracy umysłowej, higiena zawodowa oraz ratownictwo. Ponadto, dla dziewcząt przewidziano wykłady o opiece nad niemowlęciem (Drozdek-Małolepsza 2014, s. 241).

Problematykę aktywności fizycznej, zdrowia oraz higieny podejmowano na łamach czasopism wiejskich organizacji młodzieżowych. W numerze 3 czasopisma „Drużyna” z 1912 r. został zamieszczony artykuł pt. *Przepisy*

zdrowotne („Drużyna” 1912, nr 3, s. 60-61). Określał on warunki, jakich należy przestrzegać podczas ćwiczeń wychowania fizycznego i sportu. Boisko nie pokryte trawą, w trakcie zabaw i gier powinno być zraszane wodą, gdyż powstaje kurz. Obok boiska powinien znajdować się budynek zaopatrzonej w przybory do zabaw i gier. W porze zimowej ćwiczenia fizyczne powinny być realizowane przy temperaturze do -2 stopni C, w porze letniej do 25 stopni C. Jak czytamy w artykule *Picie wody podczas zabawy jest konieczne, zwłaszcza w dni gorące, gdy wydzielanie potu jest znacznie wzmożone* („Drużyna” 1912, nr 3, s. 60-61). Ubiór ćwiczących „powinien być lekki i nie tamujący ruchów”, stosowny do pory roku.

Na łamach „Drużyny” publikowano przedruki z innych czasopism, dotyczące szeroko pojętej aktywności fizycznej i wychowania zdrowotnego, m.in. w artykule pt. *O kąpielach* czytamy: „Jak dotąd mało uznawaną jest u nas potrzeba kąpeli, pomimo zaleceń i wskazań higieny. Całe zastępy nie czują potrzeby kąpeli, uważając ją za coś niekoniecznego w życiu codziennym; wielkim zadaniem ludzi oświeconych jest, by w szerokich masach zaszczepić przekonanie o niezbędności kąpeli dla zdrowia” (Małolepszy 2007, s. 28). Materiały o takiej treści w drugiej dekadzie XX w. miały ogromne znaczenie w przełamywaniu stereotypów i promowania aktywności fizycznej oraz rozwoju wychowania zdrowotnego i higieny.

Gdy w 1918 r. kończyły się walki na frontach I wojny światowej i nadchodził czas odzyskania przez Polskę niepodległości, na wsi tworzyły się organizacje młodzieży wiejskiej. Do rozwoju kół młodzieży wiejskiej przyczynił się Centralny Związek Kółek Rolniczych (CZKR). Inicjatywa CZKR polegała na stworzeniu formy prawnej dla organizacji młodzieży wiejskiej. We wrześniowym wydaniu „Drużyny” z 1918 r. czytamy: „Ażeby z młodzieży urobić zamiłowanych i oświeconych rolników oraz dzielnych obywateli kraju, Centralny Związek Kółek Rolniczych tworzy przy swych oddziałach Koła młodzieży wiejskiej. Młodzież taka, zorganizowana do pracy samodzielnie, przy boku starszych członków kółek, ma możliwość współpracy, wyrabiania się [...]. Obok [...] zachęcania młodych do oświaty rolniczej, młodzież jednocześnie oddziałuje na siebie moralnie: zaprzestaje palenia i karciarstwa, zwalcza pijaństwo i rozpustę, urządza gry i zabawy [...]; uprawia ćwiczenia fizyczne, urządza wycieczki krajoznawcze. Wszystko to wyrabia życie towarzyskie i odwagę cywilną, kształci charakter, uszlachetnia” („Drużyna” 1918, nr 7-8, s. 2). Zamysł tworzenia organizacji wśród młodzieży wiejskiej był niezwykle potrzebny. Głównie w zakresie oddziaływania wychowawczego i kształcącego, a także wybicia się młodych ludzi ze środowisk wiejskich z „biedy i braku perspektyw”. W zakresie Kół Młodzieży Wiejskiej (KMW) przewidziano działalność sekcji gier i zabaw. W zadaniach dla sekcji gier i za-

baw przewidziano „szerzenie idei zachowania zdrowia fizycznego za pomocą pogadank i odczytów”, organizowanie zajęć aktywności fizycznej (Małolepszy 2007, s. 32).

Zagadnienia aktywności fizycznej i higieny znalazły się w statucie Centralnego Związku Młodej Wsi (CZMW), w którym czytamy m.in.: „Związek dąży do organizowania i prowadzenia pracy wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego [...], organizowania wycieczek, szerzenia higieny życia codziennego” („Siew Młodej Wsi” 1937, nr 47, s. 747-748). Realizacja celów dotyczących rozwijania higieny wśród członków CZMW była obecna w statutach związków wojewódzkich organizacji (Małolepszy 2004, s. 100-101).

Sprawy higieny obecne były w trakcie Walnych Zjazdów Związku Młodzieży Wiejskiej Rzeczypospolitej Polskiej (ZMW RP) „Wici”. Podczas Walnego Zjazdu ZMW RP „Wici” w 1933 r. oprócz tradycyjnie podnoszonych kwestii wychowania fizycznego i sportu, zwrócono uwagę na problemy higieny, turystyki i krajoznawstwa („Wici” 1933, nr 43-44, s. 9). Tematyka higieny na wsi była omawiana podczas Walnego Zjazdu ZMW RP „Wici” w Warszawie, który odbył się w październiku 1935 r. w Warszawie. Uczestnicy zjazdu dość dużo miejsca poświęcili aspektom higieny, m.in. wskazali na zwiększenie liczby godzin higieny w programach szkół powszechnych i zawodowych; organizowanie w całym kraju licznych kursów i pokazów z higieny, propagowanie i zakładanie łaźni w środowisku wiejskim („Wici” 1935, nr 44-45).

Niektóre spośród wiejskich organizacji młodzieżowych, m.in. Wielkopolski ZMW realizował kursy higieny; 2-tygodniowy kurs higieny zorganizowało KMW w Łekwi. Zajęcia na kursie prowadzili W. Chabianka, Stachowiak i G. Skawińska (Małolepszy 2004, s. 166). W działalności Wielkopolskiego ZMW należy wyróżnić sekcję koleżanek. W projekcie pracy sekcji koleżanek planowano zajęcia się dziećmi na wsi przez urządzenie zabaw i gier ruchowych, „wycieczki do Żeńskiej Szkoły Gospodarczej”, kursy oświatowe i higieny („Społem” 1934, nr 7-8-9, s. 1). Na łamach „Społem” z 1937 r. ukazał się artykuł I. Kowalińskiej – przewodniczącej sekcji koleżanek okręgu wągrowieckiego Wielkopolskiego ZMW – pt. *Kobieta w rodzinie*. Autorka publikacji pisze m.in.: „Kobieta zdrowa fizycznie będzie też zdrowa moralnie, a zatem będzie też miała dobry charakter. [...] Musimy dbać o nasze zdrowie fizyczne” („Społem” 1937, nr 6, s. 6-8). Program pracy sekcji kobiet okręgu śremskiego Wielkopolskiego ZMW przewidywał na rok 1937/1938, w jednym z punktów, otoczenie specjalną opieką dzieci, organizowanie dla nich gier i zabaw ruchowych, zakładanie po wsiach przedszkoli oraz tzw. „przedkoli” dla młodzieży po 14. roku życia (Małolepszy, Drozdek-Małolepsza 2008, s. 53).

Kursy instruktorskie wychowania fizycznego, w programie których były zajęcia z zakresu higieny organizowały Okręgowe Urzędy Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego (WFiPW). Przykładem może być 4-tygodniowy kurs wychowania fizycznego, zorganizowany przez Okręgowy Urząd WFiPW nr 1, w którym brało udział 25 kobiet z województw: białostockiego, lubelskiego, łódzkiego, poleskiego, pomorskiego, warszawskiego i wołyńskiego (Małolepszy, Drozdek-Małolepsza 2008, s. 53-54).

W okresie międzywojennym w Polsce nastąpił rozwój szkolnictwa zawodowego-rolniczego. Na początku okresu międzywojennego (1920 r.) istniały 52 szkoły rolnicze, które kształciły 1182 uczniów; w 1925 r. liczba szkół wzrosła do 90, a uczniów do 3010; w 1929 r. było 127 szkół i 5697 uczniów; w 1939 r. było 186 szkół rolniczych (Małolepszy, Płomiński 2013, s. 467). W programach nauczania szkół rolniczych przewidziano zajęcia z higieny. W programie Państwowej Szkoły Rolniczej dla dziewcząt na Gołotczyźnie (powiat ciechanowski) 31 godzin poświęcono na higienę i ratownictwo („Nasza Drużyna” 1921, nr 33, s. 12). Na Gołotczyźnie oraz w Szkole Rolniczej (męskiej) w Bratnem (powiat ciechanowski) działał tzw. wydział sportowy, w ramach którego wygłaszano referaty o rozwoju fizycznym młodzieży i sporcie, prowadzono prace komisji sportowej, realizowano ćwiczenia i współzawodnictwo sportowe, urządzano wycieczki („Siew” 1925, nr 39-40, s. 29-30). W programie szkół rolniczych wychowanie fizyczne nie było przedmiotem obowiązkowym. W programie szkół rolniczych, jaki opublikowano na łamach „Siewu” z 1924 r., tylko w programach nauczania szkół żeńskich przewidziano higienę („Siew” 1924, nr 42-43, s. 10). W następnych latach zajęcia z zakresu higieny realizowano w szkołach rolniczych męskich, m.in. w Szkole Rolniczej w Środzie Wlkp., realizacja przedmiotu przypadła w I i III semestrze – program nauczania składał się z trzech semestrów (Małolepszy, Płomiński 2013, s. 468). Na szkolnictwo zawodowe-rolnicze składały się Szkoły Wędrownie Żeńskie (3-miesięczne). W programach „szkół wędrownych” przewidziano zajęcia higieny: ogólne wiadomości o człowieku, higiena osobista i społeczna, choroby społeczne i zakaźne, pierwsza pomoc w nagłych wypadkach, higiena matki i dziecka (Małolepszy, Płomiński 2013, s. 469). Szkoła Rolnicza Wędrowna Żeńska istniała m.in. w Witkowie (województwo poznańskie).

Zagadnienia higieny i promocji zdrowia obecne były w programach i kursach Wiejskich Uniwersytetów Ludowych (WUL). W Polsce w okresie do 1939 r. działalność prowadziły 23 WUL, m.in. w Bryskach, Bolszewie, Dalkach, Dornflod, Gaci Przeworskiej, Głuchowie, Grzędzie, Kopcu, Krzyżanowicach, Małyńsku, Michałowce, Nierodzimiu, Nietążkowie, Ohladowie, Proboszczewicach, Prudziszczu, Różynie, Sokołówku, Suchodole, Szycach,

Wąchocku, Ujemnej i Żernie (Małolepszy 2015, s. 170). Do WUL przyjmowana była młodzież w wieku od 18 do 30 lat. Przykładowy program kursu WUL w Szycach obejmował m.in.: naukę języka polskiego, rachunki, historię powszechną, historię Polski, geografę, higienę, śpiew, zagadnienia wychowawcze, naukę gospodarstwa domowego i robót ręcznych (Małolepszy 2015, s. 171-172).

Młodzież wiejska uczestniczyła w kursach organizowanych przez WUL w Michałówce i Różynie na Wołyniu, które powstały przy udziale kadry oświatowej Liceum w Krzemieńcu. WUL w Michałówce (powiat dubieński) powstał w 1932 r., natomiast w Różynie w 1935. W programie żeńskich kursów przewidziano m.in. zajęcia z higieny. W WUL województwa wołyńskiego realizowano wychowanie fizyczne i sport. Oprócz ćwiczeń z zakresu gier i zabaw ruchowych, gier sportowych, codziennie rano przeprowadzano gimnastykę poranną („Młoda Wieś” 1936, nr 4, s. 2).

We fragmencie artykułu W. Resinga nt. *Co, Uniwersytet Wiejski dać powinien* czytamy: „Poczucie zdrowia, [...] zadowolenie życiowe, a krzepkie siły fizyczne mają wartość nie tylko dla samego człowieka, ale też przyszłości narodu, trwałości i obronności państwa, stąd też higiena i ćwiczenia fizyczne powinny znaleźć się w programie prac i badań przyszłych przodowników życia wiejskiego” („Społem” 1936, nr 11, s. 3-4). W programie działalności WUL znalazła się turystyka. W publikacji pt. *Wycieczka w Tatry*, Regina Rędziszówna opisała wycieczkę uczestniczek kursu WUL w Szycach („Siew” 1934, nr 13, s. 167), które odbyły wspinaczkę m.in. na Giewont i Zawrat. „Zdobywanie szczytów zdaniem autorki artykułu – dodało nam chęci do zwalczania trudności spotykanych w życiu” („Siew” 1934, nr 13, s. 167). Zagadnienie turystyki i krajoznawstwa były nie tylko elementem wychowawczym i kształcącym, ale także uzupełnieniem aktywności fizycznej.

Zagadnienia aktywności fizycznej, zdrowia, promocji zdrowia i higieny na wsi w Polsce do 1939 r. były podejmowane przez struktury administracyjne Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, Radę Naukową Wychowania Fizycznego, wiejskie organizacje młodzieżowe, prasę wiejskich organizacji młodzieżowych, szkoły rolnicze oraz Wiejskie Uniwersytety Ludowe. Głównym „dostarczycielem” informacji na temat aktywności fizycznej, zdrowia i higieny oraz realizacji zajęć na wsi była prasa wiejskich organizacji młodzieżowych. Były to artykuły, doniesienia i materiały przekazujące podstawową wiedzę z zakresu wychowania zdrowotnego i higieny. Wśród tytułów prasowych można wymienić: „Drużynę”, „Młodą Wieś” (Łuck), „Naszą Drużynę”, „Siew”, „Siew Młodej Wsi”, „Społem” i „Wici”. Obok prasy należy wyróżnić działalność, w tym zakresie szkół rolniczych i Wiejskich Uniwersytetów Ludowych. W programie

nauczania szkół rolniczych, jak również kursów WUL były obecne zajęcia z zakresu higieny. Problematyka zdrowia oraz higieny, a także ratownictwa była obecna w programie kursów wychowania fizycznego oraz higieny. Kursy te były realizowane przez PUWFIPW i jego struktury, Okręgowe Urzędy WFIPW, a także wiejskie organizacje młodzieżowe.

Literatura

- DEMEL M. (2000), Z dziejów promocji zdrowia w Polsce, t. I-II, Kraków.
- DROZDEK-MAŁOLEPSZA T. (2014), Problematyka zdrowia, promocji zdrowia i higieny w świetle sportowej prasy kobiecej w Polsce w okresie międzywojennym, „Rocznik Lubuski”, t. 40, s. 235-246.
- „DRUŻYNA” 1912-1920.
- DUDEK D. (2004), Józef Piłsudski wobec problemów kultury fizycznej (1910-1935), Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie, Kraków.
- MAŁOLEPSZY E., DROZDEK-MAŁOLEPSZA T. (2008), Kultura fizyczna dziewcząt i kobiet na wsi w Polsce w latach 1919-1939. Zarys problematyki, [w:] Społeczno-edukacyjne oblicza współczesnego sportu i olimpizmu. Wychowanie fizyczne i sport dzieci wiejskich i w małych miastach, t. II, red. J. Chełmecki, Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, Warszawa, s. 48-57.
- MAŁOLEPSZY E. (2015), Kultura fizyczna i turystyka w działalności Wiejskich Uniwersytetów Ludowych w II Rzeczypospolitej, [w:] Sport i turystyka w zwierciadle wartości społecznych, red. M. Zowisło, J. Kosiewicz, Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie, Kraków, s. 168-176.
- MAŁOLEPSZY E. (2007), Kultura fizyczna i turystyka na wsi w Polsce w świetle czasopisma „Drużyna” w latach 1912-1920, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Kultura Fizyczna”, z. VII, s. 25-34.
- MAŁOLEPSZY E. (2004), Kultura fizyczna w działalności wiejskich organizacji młodzieżowych II Rzeczypospolitej, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa.
- MAŁOLEPSZY E. (2005), Polityka władz II Rzeczypospolitej wobec wychowania fizycznego i sportu na wsi, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Kultura Fizyczna”, z. VI, s. 57-65.

MAŁOLEPSZY E., PŁOMIŃSKI A. (2013), Kultura fizyczna i turystyka w szkołach rolniczych oraz w działalności Wiejskich Uniwersytetów Ludowych w II Rzeczypospolitej, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Pedagogika”, t. XXII, s. 467-478.

„Młoda Wieś” (Łuck) (1936)

„Nasza Drużyna” (1921)

„Siew” 1924-1925, 1934

„Siew Młodej Wsi” 1935-1939

„Społem” 1934, 1936-1937

„Start” 1927

„Wici” 1928-1939

Eligiusz Małolepszy
Teresa Drozdek-Małolepsza

PHYSICAL EDUCATION, HEALTH, HEALTH PROMOTION, AND HYGIENE IN POLISH VILLAGES TILL 1939 – SELECTED ISSUES

Keywords: health, health promotion, hygiene, villages.

The aim of the article is to present issues of physical activity, health, health promotion, and hygiene in Polish villages till 1939. Activity in these areas was implemented by Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego (the State Office of Physical Education and Civil Defense) and its administrative structures, Rada Naukowa Wychowania Fizycznego (Scientific Council of Physical Education), rural youth organizations and the press they published, agricultural schools, and Wiejskie Uniwersytety Ludowe (People's Rural Universities). Activity in the fields of physical education, health, and hygiene were implemented in the educational, training, and pedagogical aspects. Hygiene and physical education courses promoting hygiene and hygiene with rescue training were organized for village dwellers, especially for young people.

Eligiusz Małolepszy
Teresa Drozdek-Małolepsza

Z ZAGADNIEŃ AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ, ZDROWIA, PROMOCJI ZDROWIA I HIGIENY NA WSI W POLSCE DO 1939 ROKU

Słowa kluczowe: zdrowie, promocja zdrowia, higiena, wieś.

Celem pracy jest przedstawienie zagadnień aktywności fizycznej, zdrowia, promocji zdrowia i higieny na wsi w Polsce w okresie do 1939 r. Działalność w obrębie tych dziedzin w środowisku wiejskim realizował Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego oraz jego struktury administracyjne, Rada Naukowa Wychowania Fizycznego, wiejskie organizacje młodzieżowe wraz z wydawaną prasą, szkoły rolnicze oraz Wiejskie Uniwersytety Ludowe. Działalność w obrębie zadań na polu aktywności fizycznej, wychowania zdrowia oraz higieny, realizowana była w aspekcie edukacyjnym, kształcącym, a także wychowawczym. Dla mieszkańców wsi, głównie młodzieży organizowano kursy higieny, a także kursy wychowania fizycznego, w ramach których prowadzono higienę oraz higienę z ratownictwem.